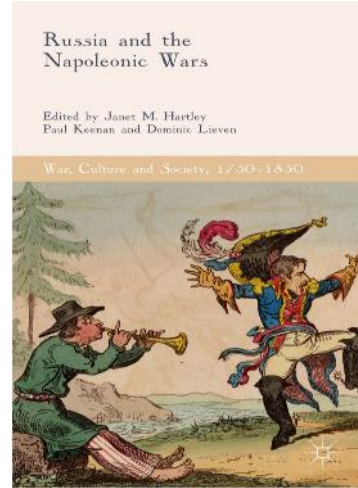

K T A B Y A T

Bülent AKYAY*

***Russia and the Napoleonic Wars*, (editörler) Janet M. Hartley, Paul Keenan ve Dominic Lieven, Palgrave Macmillan Yayınları, New York 2015, xvii+271 s.**

Rusya, Napolyon Sava ları'nın askerî seferlerinde ve bizzat Napolyon'un yenilgisinde önemli bir rol oynamı tır. Napolyon Sava ları, Rus ya amını ekonomik, siyasi, sosyal ve ideolojik olarak pek çok yönden etkilemi tir. Bu kitap, Rus ve Rus olmayan tarihçiler tarafından Napolyon dönemi ve Rusya üzerine yeni ara tırmaları bir araya getirmektedir. Kitapta yer alan çalı malar hem Rus dâhilî geli melerini ve hem de Rusya'nın Avrupa ile olan ili kilerini anlamak için bu dönemin önemini göstermektedir. Napolyon Sava ları yalnızca 19. yüzyıl ba larındaki Avrupa'yı ekillendirmekle kalmamı , Rus algısını ve bugünün uluslararası ili kilerini anlamak için ça da bir ilgiye de sahip olmu tur.

Bu derleme kitap, Palgrave Macmillan yayınlarının genel editörlü ünü Rafe Blaufarb, Alan Forrest ve Karen Hagemann'ın yaptı ı *War, Culture and Society, 1750-1850* serisi dâhilinde yayımlanmı tır.

Kitap, 15-18 Mayıs 2014 tarihlerinde Letonya'daki Mezotnes'de Lieven ailesinin eski mülkünde düzenlenen uluslararası Rusya ve Napolyon Sava ları konferansından hareketle ortaya çıkmı tır. Bu konferansta sekiz

* Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi Balkan Ara tırma Enstitüsü Balkan Tarihi Ana Bilim Dalı, b.akyay@gmail.com

ülkeden bilim adamları 24 bildiri sunmuşlar, bu bildirilerden 17'si bu kitapta bir araya getirilmiştir. 2014 yılı sonlarında 24 bildirinin tamamı Rusça olarak *Epokha 1812 goda: Issledovaniia, istochniki, istoriografiia* serisi dâhilinde Viktor Bezotosnyi editörlüğünde *Rossii i Napoleonnovskie voiny* başlığıyla Rus Devlet Tarih Müzesi tarafından da yayımlanmıştır.

Kitabın başında *Tablolar Listesi* (s. vii), *Teşekkür* (s. viii), *Katkıda Bulunanlara Dair* (s. ix-xii) ve *Genel Haritalar* (s. xiv-xvii) yer almaktadır.

Editörlerden Dominic Lieven'in yazdığı "Introduction" (ss. 1-11) bu derleme eserin mukaddimesi mahiyetindedir. Bu kısımda Napolyon Savaşları'nın Rusya'nın devlet, toplum ve ekonomisi üzerindeki büyük etkisi üzerinde durularak La Grande Armée'nin 1812 Moskova Seferinin Fransa'nın Avrupa'daki hegemonyası için belirleyici dönüm noktası olduğunu, 1812-13 kışında Fransız ordusunun içine düştüğü mühterem duruma ve sonrasında Altıncı Koalisyon'un kurulmasıyla Rusya'nın Alman topraklarından Fransa'yı çıkarmasına, Rusya'nın Napolyon'un dönemindeki lider rolüne ve savaş sonrası Avrupa düzenindeki yerine dair kısa bir değerlendirme sunulmaktadır.

Yine Dominic Lieven tarafından yazılan "*International Relations in the Napoleonic Era: The Long View*" (ss. 12-27) başlıklı yazıda Napolyon dönemindeki uluslararası ilişkilere uzun zaman diliminde ve küresel ölçekte bir perspektiften bakılmaktadır. Lieven, 19. yüzyıl dönemi Fransa'sı ile Napolyon dönemini bir bütün olarak ele almakta ve savaş ve diplomasiye dair geçmişle olan esaslı kırılmayı ne ölçüde temsil ettiğini sormaktadır. Fransız 19. yüzyıl döneminin savaş ve uluslararası ilişkiler üzerinde Napolyon dönemindeki büyük önemine rağmen neticede Napolyon'un, kısmen tadil edilse de, Avrupa'nın eski rejimi tarafından yenildiğini de belirtmektedir.

Michael Broers, "*Cicero and Aristotle: Cultural Imperialism and the Napoleonic Geography of Empire*" (ss. 28-42) başlıklı yazısında Avrupa medeniyeti gayesinde Fransız liderliği öngörülerine ve kendi yüksek kültürlerinin üstünlüğüne güvenen Fransız eliti tarafından desteklendiğini düşündüğü Napolyon imparatorluğunu ve coğrafyasını tartışmaktadır. Yazar, Roma emperyalizmi ve özellikle Cicero'nun 'iyi hukukun' evrensel olarak uygulanabileceğine dair inanıyla paralellikler kurmaktadır. Bu açıdan Napolyon, imparatorluğu, aynı zamanda bir Aydınlanma projesi olarak görmektedir.

Alan Forrest ise "*Napoleon's Vision of Empire and the Decision to Invade Russia*" (ss. 43-56) başlıklı yazısında Napolyon'un 1812'de neden Rusya'yı işgal etmeyi seçtiğini analiz etmeye odaklanmaktadır. Rusya ile

kısa sürece ini dü ündü ü bir sava a giren Napolyon'a ilham veren sebepleri ortaya koymakta ancak onun sava hedeflerinin bu harpte oldukça sınırlı oldu unu vurgulamaktadır. Forrest, ayrıca Napolyon'un Rusya'nın gücünü hafife almasını tasvir etmekte ve bu hafife alı ı açıklamaya çalı maktadır.

Elise Kimerling Wirschafter'in kaleme aldığı “*Russian Perspectives on European Order: Review of the Year 1819*” (ss. 57-69) adlı yazıda uygun bir Avrupa düzeninin ne olması ve nasıl yaratılması gerekti i hakkındaki Rus görüşleri ele alınmaktadır. 1815 yılından sonra Rus dü ünü üne odaklanmakta ve özellikle Rus Dı i leri Bakanlı ı Ar ivinde bulunan ve önde gelen danışmanları tarafından I. Aleksander için düzenlenen ‘1819 Yılı De erlendirilmesi’ belgeliğine yer verilmektedir.

Marie-Pierre Rey, “*Alexander I, Talleyrand and France's Future in 1814*” (ss. 70-83) adlı yazısında Rus tarafının diplomasisi ve büyük stratejisindeki anahtar ki inin I. Aleksander olmasından hareketle onun Fransız Dı i leri Bakanı Talleyrand ile olan ili kisini incelemektedir. Her ikisi de Aydınlanmanın çocu u olan Aleksander ve Talleyrand'ın Avrupa düzenine ve bu düzende Fransa'nın lüzumlu yerine dair ortak görüşlerini göstermektedir. Ayrıntılı olarak Napolyon'un devrilmesinde nasıl birlikte hareket ettiklerine de de inmektedir.

Aleksandr A. Orlov, “*Russia and Britain in International Relations in the Period 1807-1812*” (ss. 84-96) adını taşıyan yazısında 1807 Tilsit Antlaşmalarından 1812 i galine kadar olan dönemde Rus-Britanya ili kilerini incelemektedir. Bu yazının odak noktasını Rus-Britanya ticari ili kileri ve Napolyon'un kıta sistemine ba lılı ın Rus mali ve ekonomik durumu üzerindeki etkisi olu turmaktadır.

David Schimmelpenninck van der Oye tarafından yazılan “*Russia, Napoleon and the Threat to British India*” (ss. 97-105) belgeli yazıda Hindistan hakkında Rus dü ününcesine dair bilgiler verilmektedir.

Napolyon dönemi Rus ordusunun önde gelen Rus uzmanı Viktor M. Bezotosnyi, “*Factions and In-fighting among Russian Generals in the 1812 Era*” (ss. 106-118) adlı yazısında 1812-1814 yılları arasında Rus askerî eliti içindeki hizipler ve ahışlar arasındaki mücadeleyi ara tırmaktadır. Yazısı bu dönemde Rus siyasetinin yapısı ile imparatorluk ordusu ve aristokratik elitin de erlerine dair bazı bakı ları da içermektedir.

Do rudan Rus ordusunu ele alan bir ba ka yazı olan Denis A. Sdvizhkov'un “*The ‘Maid of Orleans’ of the Russian Army: Prince Eugen of*

Württemberg in the Napoleonic Wars” (ss. 119-135) adlı yazısı imparatorluk Rus ordusunda piyade generali olan Württembergli Prens Eugen’in (1788-1857) 1812-1814 seferlerindeki öhretini desteklemektedir. Prens Eugen, 1812 Borodino ve I. Dünya Sava ından önce Avrupa’nın en büyük muharebesi olan 1813 Leipzig sava meydanlarının ilham verici lideriydi.

Liudmila P. Marnei tarafından yazılan ve “*The Finances of the Russian Empire in the Period of the Patriotic War of 1812 and of the Foreign Campaigns of the Russian Army*” (ss. 136-147) adını taşıyan yazıda Rus imparatorluğunun maddi ve manevi kaynaklarını etkin olarak seferber etmesi ve Rus sava çabasının mühim ama ihmal edilmiş yönü olan maliyesi ele alınmıştır.

Janet M. Hartley ise “*Patriotism in the Provinces in 1812: Volunteers and Donations*” (ss. 148-162) adlı yazısında 1812 yılında Rusya topraklarında yaşanan sava sırasında Rus sava çabasına sunulan gönüllü katkıları özellikle Rus arşiv belgelerinden hareketle ortaya koymaktadır.

Paul Keenan, “*The Russian Imperial Court and Victory Celebrations during the Early Napoleonic Wars*” (ss. 163-178) başlıklı yazısında Rus Sarayı’nın 1805-1807 dönemindeki bir dizi hezimetini de içeren ve Tilsit Antlaşması’na sebebiyet veren başarısız sava çabalarına nasıl tepki verdiğini göstermektedir. İmparatorun sarayından yapılan resmî duyurulara, ritüellere ve kutlamalara da değinmektedir.

Liubov Melnikova’nın “*Orthodox Russia against ‘Godless’ France: The Russian Church and the ‘Holy War’ of 1812*” (ss. 179-195) adlı yazısı Ortodoks Kilisesi’nin Rus sava çabasının desteklenmesi yönünde Rus toplumundaki geniş etkilerini de erlendirmektedir. 1812 gibi bir kriz ortamında Kilise, Rus Monarşisinin ana müttefiki olarak Fransız işgalcilerine karşı Rus maneviyatını seferber ederek hayati bir rol oynamıştır.

Kitabın basımından önce, Haziran 2015’te hayatını kaybeden Polonyalı Andrzej Nieuwazny, “*The Enemy behind Our Backs? The Occupation of the Duchy of Warsaw 1813-1814*” (ss. 196-210) başlıklı yazısında 1813-1814 yılları arasında Rus işgalindeki Varşova Dükalığı’nın durumunu incelemektedir. I. Aleksander ile sahadaki generalleri arasındaki yakın farklılıklarını analiz ederek ortaya çıkarmaktadır. Özellikle ayrıntılı olarak Rus işgaline karşı Polonyalıların tepkisini de tartışmaktadır.

Grigorii Bibikov, “*Heroes of the Napoleonic Wars in the Ruling Elite of the Russian Empire*” (ss. 211-227) adını taşıyan yazısında Rus yönetimi,

toplumu ve hafızasındaki çatı manın uzun vadeli etkisini irdelemektedir. Rus askerî liderleri arasından çıkan 1812-1814 döneminin kahramanlarının yerine ve daha belirgin bir ekilde onların Rus hükûmetinde izleyen süreçteki rolüne bakmaktadır.

Alexander M. Martin, “*The 1812 War and the Civilizing Process in Russia*” (ss. 228-242) başlıklı yazısında Norbert Elias tarafından ortaya atılan medeniyet konsepti çerçevesinde 1812 Harbi’nin Rusya’da medenileme süreci ve gelişmeye olan etkisini incelemektedir.

Son olarak Tatiana Saburova, “*The Patriotic War of 1812 in the Commemorative Practices and Historical Memory of Russian Society from the Nineteenth to the Early Twenty-First Centuries*” (ss. 243-257) başlıklı yazısında Rusya’da 200 yıllık bir süreye varan 1812’nin tarihî hatırasını anma uygulamalarını ele almaktadır.

Kitabın sonunda *indeks* (ss. 258-271) bulunmaktadır.

Rusya ve Napolyon Savaşları’na odaklanan bu derleme kitabı Batılı ve Rus tarihçilerin işbirliğinin ortak bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda bu yönüyle kitap iki farklı tarihçi grubu arasında verimli bilgi ve perspektif değişiminin olumlu neticesine örnek gösterilebilir. Ancak bu olumlu neticelere varabilmek için, siyasi iklim ne olursa olsun, bu tür yararlı ve sonuç veren akademik işbirlikleri muhafaza edilebilmelidir.

Kitap, askerî konularla ilgilenen tarihçilerimiz için alternatif bakış açıları ve araştırma temaları noktasında da bazı fikirler vermektedir.